

Kritika

antitoxin antitoxin antitoxin antitoxin antitoxin antitoxin antitoxin antitoxin

Bányai János

Ilyen lenne, ilyenek lennénk?

A hiánypótlás nemes szándékával jelent meg a szlovákiai Fórum Kisebbségkutató Intézet és a Liliium Aurum Könyvkiadó (Somorja-Dunaszerdahely) gondozásában *A határon túli magyar tudományos könyvkiadás* című gyűjteményes kiadvány. A szép kiállítású, kemény fedelű, gazdagon illusztrált könyvhöz Berényi Dénes akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia „Magyar Tudományosság Külföldön” Elnöki Bizottság elnöke írt ajánlást az olvasónak, a kötetet szerkesztő Simon Attila pedig előszót. A kárpátaljai magyar tudományos könyvkiadást Soós Kálmán, az erdélyit Biró A. Zoltán, a vajdaságit Gábrity Molnár Irén, a horvátországit Lábadi Károly, a muravidékit Göncz László, a szlovákiakat pedig Liszka József ismerteti és mutatja be. Minden résztanulmányhoz a kötet végén válogatott bibliográfiai tájékoztató tartozik. Ennyiből is kiderül, hogy a kiadók és támogatóik egyszerű, de éppen ezért hatékony elképzelést valósítottak meg: egy helyen, egy könyvben tették az érdeklődők számára elérhetővé a határon túli magyar tudományos könyvkiadás eredményeit, ezzel együtt sajátosságait, az egyes régiók megkülönböztető jegyeit, a közöttük felismerhető különbségeket is. Így valósulhatott meg Berényi Dénes akadémikus ajánlásában kitűzött célja a kiadványnak: „a magyar tudományos könyvkiadás áttekintése (a szomszédos országokban) a rendszerváltás óta”. Az ajánlás szerzője szerint, aki „végigolvassa ezt a könyvet”, könyvek és könyvkiadók felsorolásánál többet kap, betekintést nyerhet abba is, ami „a könyvek mögött van”, vagyis megismerheti „a szóban forgó kisebbségi régió egész tudományos életét, erőfeszítéseit és múltját is

akár évtizedekre visszamenőleg, sőt azon túl is”. Berényi akadémikus szerint „a magyar tudományos könyvkiadáson keresztül betekínthetünk az egyes magyar kisebbségi régiók sorsába, történetébe is”. Simon Attila, a könyv tájékoztató előszavának szerzője szerint „Vörösmartyt szabadon parafrazálva, azt a kérdést járjuk körbe, vannak-e tudományos könyvek, melyek által előbbre ment a kisebbségi magyar világ”. Az előszó írója a tanulmányok szerzőit is bemutatja, akik – szerinte – „nemcsak szűkebben vett tudományterületükön tartoznak a szakmai élvonalba, hanem szélesebb körű tájékozottságuk, tudományszervező munkásságuk révén áttekintéssel rendelkeznek a kisebbségi tudományosság egészével kapcsolatban is”. Mind az ajánlás, mind az előszó írója szavaiból a hiánypótlás szándéka, egymás megismerésének fontossága derül ki, de kiderül az is, hogy magasra állították a léceket, amikor a tanulmányok szerzőit együttműködésre kérték fel, azokat a szerzőket természetesen, akiknek szakértelmében, tájékozottságában, tudományos kompetenciájukban feltétel nélkül megbíztak. Másként persze nem is lehet hasonló vállalkozásba fogni.

A kötet legtöbb tanulmányának szerzője megfelel és eleget is tesz az ajánlásban és az előszóban megfogalmazott nemes szándéknak, ezzel együtt a pontosan megfogalmazott elvárásoknak és magas kritériumoknak. Feladatát példamutatóan oldotta meg az erdélyi magyar tudományos könyvkiadást bemutató Biró A. Zoltán és a szlovákiai ismertető Liszka József. Tanulmányaik azokat is pontosan tájékoztatják az erdélyi és a szlovákiai tudományos könyvkiadás történetéről, újabb fejezetéről, törekvéseiről és jellegzetességeiről, részben a „régio” sorsáról és történetéről is, akiknek a távolságok, a szűkös informálódási lehetőségek, a szellemi értékek forgalmazásának akadályai miatt nincs, vagy alig van betekintésük „az egyes magyar kisebbségi régiók” tudományos életébe és tudományos könyvkiadásába. Mégpedig azért, mert maguk előtt és olvasóik előtt is világossá tették, milyen célt követtek tanulmányaik írása közben, ugyanakkor világos képük volt, mert felkészültek rá, és ismereteik is vannak arról, mi tekinthető tudománynak, mi vehető „csupán” szakmainak, esetleg ismeretterjesztésnek, mi az, ami általánosabb érvényű, és mi az, ami csak helyi érdeklődésre tarthat számot. És azt is pontosan látja a két tanulmány szerzője, hogy milyen történeti, intézményi, szakértői háttér nélkülözhetetlen a kisebbségi tudományos könyvkiadás működtetéséhez és működéséhez. Közben arról sem kell megfeledkezni, hogy mindkét szerző, Biró A. Zoltán és Liszka József is, a maga „szűkebb” szakterületének elismert művelője határon innen és határon túl.

Ebben a szövegkörnyezetben jelent meg Gábrity Molnár Irén A magyar nyelvű tudományos könyvkiadás a Vajdaságban az utóbbi másfél évtizedben című dolgozata. E dolgozat szerzője nyilván ugyanolyan felkérést ka-

pott a kiadvány támogatóitól, minden bizonnyal az MTA említett Elnöki Bizottságától, valamint a kötet szerkesztőjétől, mint a többiek, ismerhette a vállalkozás célkitűzését, természetesen a tudományos könyvkiadást a könyvkiadás más változataitól megkülönböztető jegyeit is. Világos lehetett (volna) előtte, mi választja el a tudományt a szakmaitól, a tudományost az ismeretterjesztéstől, a tudóst a (legtöbbször) jó szándékú dilettánstól. Hiszen nem kell a szomszédba menni azért, hogy megtudjuk, mi minősít egy kiadványt, könyvet, szöveggyűjteményt, folyóiratot tudományosnak: ennek elég pontosan kidolgozott, határon innen és határon túl is szem előtt tartott feltételei és meghatározói léteznek. Aminthogy annak is, mit tartalmaznak, milyen adatokat és milyen sorrendben, milyen jelek és jelzések felhasználásával készülnek a lábjegyzetek, nem szólva arról, hogy írásjelek is vannak, legtöbbször tudjuk, hogyan és mire használjuk őket. Nem beszélve arról, hogy a magyar mondat szerkesztés sem tűri az alany és az állítmány egyeztetésének hiányát, még akkor sem, ha nem minden tudóstól várható el, hogy alanyban és állítmányban gondolkodjon. Gábrity Molnár Irén sajnos nem tartotta szem előtt a kötet tartalma tervezőinek és szerkesztőjének elvárásait, és nem sokat törődött sem a tudományos dolgozatók írásának, sem a magyar nyelvhasználat, írásmód és beszéd szabályaival. Nem feltételezem róla, hogy ne tudná megkülönböztetni a tudományt más írás- és beszédmódoktól, hiszen a szabadkai székhelyű Magyarságkutató Tudományos Társaság vezetőjeként hivatali kötelessége, hogy ilyesféle ismeretekkel rendelkezzen. Nem világos előttem, milyen célkitűzés az, hogy a dolgozat szerzője dolgozatának címében másfél évtizedről beszél, a Forum Könyvkiadó tudományos kiadványai „elemzését” viszont csak az utóbbi öt évre korlátozza, miközben tudhatná, de nem akarja tudni, hogy a tudományos könyvkiadást mifelénk főként csak a Forum műveli megfelelő szakértelemmel, az sem világos, miért maradt ki a „tudományos folyóiratok” felsorolásából a *Hungarológiai Közlemények*... Nyilván azért, mert szinte csak ez a folyóirat tartja be errefelé a tudományos publikációk nemzetközi előírásait. Az pedig végképp nem világos, milyen mérték szerint alakult olyanra, amilyenre alakult a dolgozathoz tartozó bibliográfiai válogatás... De nem kívánok részletekbe bocsátkozni. Messzire vinne.

Ilyen (olyan) lenne a vajdasági magyar tudományos könyvkiadás, amilyenek Gábrity Molnár Irén dolgozata bemutatja? Ilyen silány és zűrzavaros? Ennyire magartalan? Ennyire hiányos a (szerzői, szakmai, bibliográfiai...) szakértelme? Vagy mindez nem is annyira a vajdasági magyar tudományos könyvkiadást jellemzi, inkább a dolgozat szerzőjét? Aki leginkább zűrzavaros felsorolásokból, homályos közlésekből, semmivel sem magyarázható ítéletekből álló dolgozatában csupán elfogultságairól, a tudományos közlemények műfajai közötti különbségek szándékos elmosásáról,

a megkülönböztetés képességének teljes hiányáról tesz tanúságot. Gábrity Molnár Irén dolgozata révén nem a vajdasági magyar tudományos könyvkiadás mutatkozott be határon innen és határon túl, hanem a vajdasági magyar tudományos életben, de a vajdasági magyar kultúrában is eluralkodott igénytelenség és szűkkeblűség, az ideológiai közhelyekbe való befészkelődés, valójában a provinciális sztereotípiák követése és hirdetése. És mindez a „kisebbségi identifikációs folyamatok” (Biró A. Zoltán) alakítása és értelmezése helyett. A tudományos társaságok tevékenységének, a tudományos műhelyek működésének, a nem csak tudományos kiadványokat publikáló könyvkiadók gyakorlatának kizárólagosságát és kisszerűséget sugárzó „megítélése” Gábrity Molnár Irén dolgozatában, azon kívül, hogy szerzőjének tájékozatlanságáról, ismereteinek hiányosságairól, szakmai és nyelvi kompetenciájának kérdésességéről tanúskodik, azt is bizonyítja, hogy a vajdasági magyar tudomány (és könyvkiadás) nagy lemaradásban van, akár az erdélyihez, akár a szlovákiaihoz képest, ám ez a lemaradás nem a támogatás, nem a szakértők, nem is az értelmiségi feladatvállalás hiányának tudható be, hanem annak, hogy a támogatások nem a fejlesztést, hanem (sokszor) a kultúra és a tudomány „gyarmatosítását” szolgálják, annak, hogy a szakértők messzire elkerülik a hangoskodó dilettánsokat, annak is, hogy az értelmiség, éppen azért, mert értelmiségi nem kíván feladatot vállalni a provincializmusnak politikától átitatott hirdetésében.

Gondolom, sem azok, akik ezt a kötetet jószándékúan elképzelték, sem azok, akik kiadását támogatták és olvasásra ajánlották, nem arra számítottak, amivel Gábrity Molnár Irén ellátta őket... De akkor mért nem lektorálták, mért nem olvasták, mért nem szerkesztették eme dolgozatot?

Valóban ilyenek (olyanok) lennének, amilyen képet rólunk, tudományunkról és könyvkiadásunkról dr. Gábrity Molnár Irén megrajzolt? Szerencsére dolgozatába foglalt önarcképével hiteltelenítette a megrajzolt képet.

Hozzá nem értés felsőfokon

Gábrity Molnár Irén: A magyar nyelvű tudományos könyvkiadás a Vajdaságban az utóbbi másfél évtizedben. A vajdasági magyar nyelvű tudományos könyvkiadás válogatott bibliográfiája (1990–2005). = *A határon túli magyar tudományos könyvkiadás*. Összeállította és szerkesztette Simon Attila.

Fórum Kisebbségkutató Intézet–Lilium Aurum Könyvkiadó,
Somorja–Dunaszerdahely, 2005

Nem szokásunk egyetlen tanulmányról kritikát írni, most mégis kivételt teszünk, kell tennünk, mert egyfelől fontos vállalkozásról van szó: a vajdasági magyar tudományos könyvkiadás másfél évtizedét bemutató, összegező dolgozatról és a hozzá kapcsolódó bibliográfiáról, a maga nemében mindkettő hézagpótló (lehetne), másfelől pedig, mert a dolgozat is és a bibliográfia is, elrettentő példája a tudományos dilettantizmusnak, a tudományosság örve alatt jelentkező és terjedő szellemi provincializmusnak, s mint ilyen, nem kerülheti el a legkeményebb kritikát.

Miben nyilvánul meg a dolgozat és a bibliográfia dilettantizmusa?

A szerző nagyfokú tájékozatlanságában (megkockáztatom: arról ír, amihez nem vagy szinte alig ért!), a vizsgált anyag prezentálásában, ennek rendszertelenségében, konfúzságában és pontatlanságában, a kiadók, folyóiratok bemutatása között mutatkozó megengedhetetlen következetlenségében és aránytalanságában (szerzőkre lebontva ez a bibliográfiában is megmutatkozik), ami már-már a tudományos munka etikájának kérdését is felveti, illetve a hevenyészett, mind a tárgyhoz, mind pedig a vállalkozás jelentőségéhez (egy kötetben a határon túli tudományos élet és eredmények bemutatása!) méltatlan stílusban.

Mindezt tetézi, hogy Gábrity Molnár Irén azzal, hogy nem tesz különbséget szakszerűség és tudományos műkedvelés között, alapfokon tévesen értelmezi a tudományos tevékenységet (arról nem is szólva, hogy több ízben a szépirodalmat is idekeveri!).

Ahogy a művészetben, ahhoz hasonlóan a tudományban sem megengedhető a műkedvelés, illetve ami ennek minősül, annak nincs köze a tudományhoz, bár kétségtelenül hasznos tevékenység. Csak nem tudomány. Múltunk megismerése szempontjából természetesen fontosak például a hely-, a templom- vagy sporttörténeti adatokat feltáró és közlő dolgozatok, amelyek azonban, ha nélkülözik a tudományos feldolgozás ismérveit s a megfelelő szakapparátust, nem tekinthetők tudományos rangú és értékű munkáknak. Helyük van/lehet művelődéstörténetünk térképén, de nincs helyük a tudomány reprezentatív eredményeit bemutató dolgozatban, legfeljebb ennek függelékében említhetők.

A fenti vádak bizonyítására a dolgozatot teljes terjedelmében kellene közölni. Ettől azonban eltekintünk, s megelégszünk a legbántsóbb helyek idézésével és a hozzájuk rendelt kommentárokkal.

*

Mivel csak a humántudományok területén jelentkező magyar publikációkat elemeztem, ezáltal kimaradtak a regények, verseskötetek és egyéb szépirodalmi címszavak, sőt a tankönyvek és katalógusok is. Eredeti elképzelésemben szerepeltek a magyar érdekeltségű könyvtárak is, de utólag helyjés időjzúke miatt ezek is kimaradtak.

Nem könyvkiadásunk egészéről, hanem csak a tudományos kiadványokról kell szólnia, miért mentegetőzik amiatt, hogy a „*regények, verseskötetek és egyéb szépirodalmi címszavak, sőt a tankönyvek és katalógusok*” kimaradtak?

Teljesség igénye nélkül próbáltam összegyűjteni több ezer címszavat a behatárolt időszakra (1990–2005) vonatkoztatva. Erre az időszakra nézve nincs minden kiadónak teljes bibliográfiai kimutatása. Sokszor külön kellett kutatni egy-egy nyomda, vagy kiadó vezetőjénél a publikációk lajstroma után.

A mentegetőzést, hogy a „*[T]eljesség igénye nélkül*” dolgozott, még érteném is, ha igaz lenne, hogy több ezer címszót kellett volna begyűjtenie és áttekintenie, de a tudományos vagy ennek látszatát keltő kiadványok esetében ekkora mennyiségről felelőtlenség beszélni.

Hogy kutatnia is kellett volna a szerzőnek? Hát persze! Miért lenne ez gond egy tudományos jellegű áttekintés esetében?!

A legtermékenyebb magyar kiadóház a Forum bibliográfiáját ugyan feldolgozták a bombázás évéig (1999), de úgy tartottam célszerűnek, hogy éppen a Forum kiadványok esetében a legújabb 2000–2005 éves időszakot elemezzem. A humán tudományok tárgykörébe tartozó publikációkat a legnagyobb számban a vajdasági magyar nyelvi és irodalmi kiadványok képviselik. Ezeket szorgalmasan és rendszeresen I. Csapó Julianna dolgozza fel. A témédek címszó szakmailag áttekinthető és kitűnően feldolgozott, de ezúttal csak egy reprezentatív időszak címszavai, az 1998–99 években publikáltak kerültek be a dolgozatomba.

Egyfelől gond, hogy kutatni kell, másfelől azt, ami megvan, nem veszi figyelembe, s bár a dolgozat másfél évtized áttekintését ígéri, a Forum esetében megelégszik öt év bemutatásával. Miért? Nehogy kiderüljön, mi jelent meg? S ez nem is alaptalan feltevés a részemről, lévén, hogy a bibliográfiából zömmel hiányzanak is a Forum 1990 és 2000 közötti, tárgyba tartozó kiadványai. (Etika!)

Csapó Julianna bibliográfiája nem csak a „nyelvi és irodalmi kiadványokat” dolgozza fel, hanem minden más kiadványt is (ez a kiadvány tartalommutatójából látszik!), ha a szerző hű önmagához, akkor ilyen alapon a bibliográfiában szereplő minden kiadványt mellőz.

Miért „reprezentatív időszak” s egyáltalán időszak-e az 1998–99 esztendő?

Természetes, hogy a bibliográfia későbbi köteteit nem vette figyelembe, mert a kurrensnek tartott kiadványsorozatnak mind a mai napig nincs újabb kötete.

Az irodalmi kiadványok közül kimaradtak a szépirodalmi és nem tudományos jellegűek, valamint a határeseteknél egyeseket megemlítek mások lemaradtak. A kiadók által prezentált bibliográfiai adatokat szelektáltam; (például a JMMT és az Életjel könyveket 1990–2003 között elemeztem) válogatásom a társadalomtudomány területén a számomra legizgalmasabb publikációkat tartalmazza. Annyiban szubjektív a válogatás, hogy elsősorban azokat a könyveket említem, amelyeket ismerem, vagy olvastam róla. A tanulmányhoz és a hozzá tartozó bibliográfiához az alábbi módon folytattam adatgyűjtést:

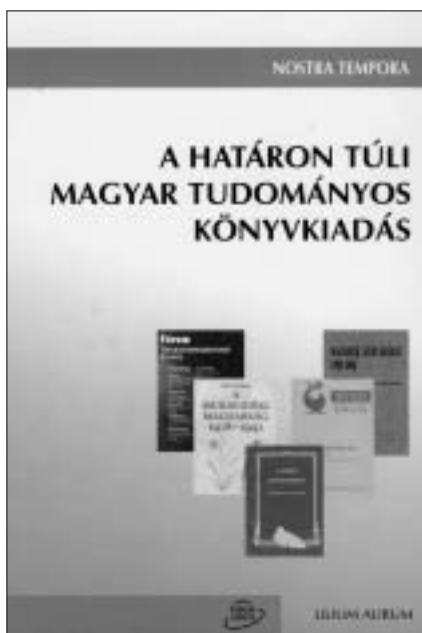
Hogy a szerző szelektál, azt még értem, de nem ártana, ha közölné, hogy mi alapján szelektál. Mert, hogy számára mi a „legizgalmasabb”, az nem tudományos szempont. Egy tudományos áttekintésben az olyan jellegű szubjektív válogatás, amilyent GMI végez – elfogadhatatlan, kivált, ha állandóan mentegeti magát, hogy mit nem tud s nem is akar vállalni. Akkor minek csinálta?

Sajnos, a magyar értelmiség egy része így annyira elidegenedett a nemzeti közösségtől, hogy nem tartotta és most sem tartja szívének a magyar anyanyelvű oktatást, vagy a nemzeti identitástudat ápolását, inkább szakmai érvényesüléseket és anyagi boldogulásukat hajszolják. Újabb a magyar tudósok egy része határozottan kinyilvánítja politikai vagy nemzeti érzéseit, és munkájuk során, ha tehetik, kimutatják a magyar származásuk iránti elkötelezettségüket, vagy azt, hogy szívéjük a magyar szellemiségű és anyanyelvű oktatás az óvodától az egyetemig.

A fenti mondatok a „*tudományos eredmények*” fejezetben olvashatók! Csakhogy ezek nem tudományos eredmények, ez politika! Ha a szerző a tudományos eredményekről kívánt (tudott) volna írni, akkor nem mellőzhetné volna annak bemutatását, hogy az egyes területek és problémakörök tekintetében milyen új meglátásokkal, felismerésekkel gazdagították az itteni munkák a tudományt. Erről azonban ebben a tudományos áttekintésben szó sincs. Holott, amint az adatgyűjtést tétel-szerűen bemutató részlethez járuló lábjegyzetekből megtudjuk, a szerző többektől „*pótolhatatlan segítséget*” kapott, elbeszélgetett vagy levelezett „*fontos személyekkel*”, ami nyilván csak a címszavak begyűjtése szintjén igaz, pedig, amint látjuk, szakmai kérdésekben sem ártott volna tájékozódni, ha már külön fejezetben ír a „*tudományos eredményekről*”.

2.1. Irodalom és nyelvtudományok

Az irodalom és nyelvtudományok művelése az újvidéki egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Tanszéken 1959-ben indult. Ma a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéken az alábbi személyek dolgoznak és publikálnak: Bányai János (az irodalomtörténet és esztétikatörténet témakörben tanít. A kilencvenes években kritikai gondolkodásáról adott tanúbizonyságot a *Kisebbségi magyaróra* (1996) és a *Hagyománytörés* (1998) c. prózaműveiben.); Bosnyák István (régli magyar irodalom), Csáky S. Piroška (szakirodalmi tájékoztató, könyvtartástanosként publikált *Könyvek világában* címmel (2005); Gerold László (a XIX. század magyar irodalma); Jung Károly (népköltészet, etnológia, akinek 2004-ben jelent meg az *Elbeszélés és ének* c. könyve a Forum Kiadó által); Kálich Katalin (a magyar nép története, művelődéstörténet); Lánosz Irén (bevezetés az általános és magyar nyelvészetbe, a beszédösszegek szemantikai és pragmatikai dimenziója); Molnár Csikós László (fonetika, mondattan); Utasi Csaba (a 20. század magyar irodalma); Bagl Ferenc (mai magyar nyelv, a magyar nyelv és irodalom tanításának módszertana); Cseh Márta (szókészlettan és alaktan, mai magyar nyelv); Papp György (nyelvművelés és helyesírás, kontrasztív nyelvészet); Andrić Edit (mai magyar nyelv, a magyar mint idegen nyelv); Csányi Erzsébet (Világirodalmi kontúr címmel 2000-ben a Forum publikálta a könyvét); Danyi Magdolna (a nyelvvizsgálat mai módszerei); Rajslí Ilona (a magyar nyelv története, dialektológia); Hózsza Éva (irodalomtörténet, irodalomelmélet, összehasonlító irodalomtudomány); Katona Edit (nyelvművelés); Faragó Kornélia (irodalomelmélet); Csorba Béla (mai magyar nyelv, lektor); I. Csapó Julianna (szakirod., tájékoztató); Szikora Judit (módszertan); Harkai Vass Éva (2000-ben publikálta a Forum-ban *A művészregény a 20. század magyar irodalmában* című könyvét, majd 2005-ben a *Rétegek és korosztályok* címűt); Pásztor Kicsi Mária (nyelvész) és a tehetséges tanársegédek, Utasi Csilla (irodalomelmélet), Bence Erika (irodalom).

Miért nyelvtudományok s nem nyelvudomány?

Az „újvidéki egyetem” Újvidéki Egyetemnek írandó.

Bányai János nem „irodalomtörténet”, hanem irodalomelmélet „témakörben” (sic!) tanít.

Bányainak 1964-től jelentek meg tanulmány- és kritikakötetei, tehát nem a kilencvenes évekre jellemző, hogy „kritikai gondolkodásáról” tanúbizonyságot ad.

A vizsgált időszakban, 1999 és 2005 között Bányainak a két megnevezett köteten kívül még három könyve jelent meg: Talán így (1995), Mit viszünk magunkkal? (2000), Egyre kevesebb talán (2003).

Bosnyák István „ma” nem tanít, néhány éve nyugdíjas. Természetesen nem hagyható ki a névsorból, mert évtizedekig tanszéki tanár volt.

Könyvei: Jugoszláviai magyar népköltészeti kalauz (1991), „Lehetetlen” kapcsolatok „lehetetlen” időkben (1992), Becskereki Szabó György (1996), Politikai Symposion a Délvidéken (2003).

Csáky S. Piroska egy éve nyugdíjas.

Könyvei: Könyv, könyvtár, olvasó (1997), A Forum Könyvkiadó bibliográfiája 1984–1999 (2000).

Gerold László három évtizede Dramaturgiát is tanít.

Vannak könyvei: Száz év színház (1990), Meglelt örökség (1994), Legendák és konfliktusok (1997), Drámakalauz (1998), Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon 1918–2000 (2001), Léthuzatban (2004), „Itt állok a rónaközépen...” (2005)

Jung Károly egyéb kötetei: Hiedelemmondák és hiedelmek (1990), Köznapok és legendák (1992), Az emlékezet útjain (1993), Őrszerek könyve (1994), Összefüggések és kapcsolatok (1997) Régiek kalendáriuma (2000), A Pannóniai Énektől a Mária-lányokig (2001).

Káich Katalin könyvei: Az intézeti dolgozók válogatott bibliográfiája (1990), A pályakezdő Somlay Artúr (1999), A nagybecskereki magyar színjátszás története és repertórium I. (2002) II. (2003).

Miféle tárgy vagy tudományos diszciplína, amit így neveznek meg: „a beszédszövegek szemantikai és pragmatikai dimenziója”?

Láncz Irén könyvei: Szó, szöveg, jelentés (1994), Nyelvismeret I., II. (1995) (Rajslí Ilonával; nála sincs feltüntetve), Nyelvünk, nyelvhasználatunk (1996), A nyelvi rendszerteremtés útja (1997), Csantavéri hiedelemmondák (2001).

Molnár Csikós László könyvei: Munkahelyi és munkáskétnyelvűség (1990), Hogy is mondjam? (1993), Böngészések nyelvhasználatunk eszköztárában (1993), Gyerünk a nyelvi játszótérre! (1996), Nevek és szavak nyomában (2001).

Utasi Csaba könyvei: Vér és sebek (1994), Csak emberek (2000), Mindentől messze (2002).

Bagi Ferenc nyugdíjas.

Cseh Márta könyve: Gyógynövények/Lekovite biljke (2005)

Papp György könyvei: Betlehemnek nyissunk ajtót! (1994), Milyen kritika a fordításkritika? (2001)

Mit tanít Csányi Erzsébet? Nem tudni. Elárulom: Világirodalom-történetet!

Egyéb könyvei: Szövegvilágok: a fikció fölénye (1992), A regény öntudata (1996).

Danyi Magdolna „ma” már nem tanítja a nevezett tantárgyat.

Rajslí Ilona könyvei: Délvidéki nyelvméleink I. (1994), Az elbeszélő prózastílus nyelvi alapjai a XVI. századi magyar szépprózában (1994), Nyelvismeret I., II. (Láncz Irénnel), 1995, Az Apor-kódex szótára (1996), A tiszai népi halnevek nyelvtörténeti bemutatása (1998), Múltbéli tájak üzenete (2001).

Hózsá Éva a tanszéken nem tanít(ott) irodalomelméletet. Módszer-tant tanít.

Könyvei: A novella új neve (2003), Idevonzott irodalom (2004).

Katona Edit könyve: Nyelvművelés kisebbségben (2003).

Faragó Kornélia könyvei: Térirányok, távolságok (2001), Kultúrák és narratívák (2005).

Csorba Béla könyvei: A kultúrtanti visszavág (Vékás Jánossal), (1994), Eltévedt mezsgyekarók (többekkel) (1994), Még azt mondják, Temerinben... (1997), Affelett sokszor harcolást töttek... (1997), Árnyéka eltűnő nevemnek... (Pál Tiborral), (1998), S nem törődtek vele, a malom mit öröl... (1999), Szilaj csikó nem eladó (2005).

Szikora Judit évek óta nincs a tanszéken.

Mit tanít Harkai Vass Éva? XX. századi magyar irodalomtörténetet!

Könyve: Ezredvégi megálló (1998).

Pásztor Kicsi Mária valóban nyelvész, de mi a tantárgyának neve, azt az olvasó nem tudhatja meg.

Utasi Csilla nem irodalomelméletet, hanem Régi magyar irodalomtörténetet tanít.

Könyve: Fekete hold (1994).

Bence Erika az irodalom keretében XIX. századi magyar irodalomtörténetet tanít.

Könyvei: Könyvkereskedés (1997), Szemközt a művel (1999).

Megjegyzés:

Talán valakinek szórszálhasogatásnak tűnik a fenti hiányosságok ilyen részletes pótlása. Megengedem, de több okból szükséges.

Mert kiderül a szerző tájékozatlansága és következetlensége mind a tudományos/oktatói területek, a tantárgyak, mind pedig a könyvek megnevezése tekintetében. Ez utóbbi vonatkozásában a címek későbbi említése sem lehet melegség, mivel az idézett bekezdésen belül erre hol sor kerül, hol nem; ha igen, akkor sem mindenki esetében azonos elvek szerint, elvek ugyanis nincsenek.

Mert rendszertelenségről árulkodik: sem betűrend, sem tudományterületek szerint nem tekinti át a tanszéki állományt.

És mert jelezheti a „válogatott” bibliográfia túlságosan is szubjektív jellegét. (Érdemes összevetni az itt közölt adatokat a bibliográfiával! Látszik a válogatás megengedhetetlen szubjektivitása, ami inkább tájékozatlanságnak és felületességnek mondható.)

Bori Imre akadémikus tanulmányait halála után is publikálja a Forum ház: Az élet és halál ősfája alatt, és Ezredéve itt (2004).

Egyetlen Bori-könyv sem jelent meg Bori Imre halála után!

Élőnyelvi írásokat főleg a Tanulmányok-Studije folyóiratban publikálnak.

A Tanulmányok/Studije kiadvány nem folyóirat, hanem amint fedőlapján is olvasható: – évkönyv!

Ha már megemlíti, s jól teszi, a Tanulmányokat, akkor miért nem említi meg a Hungarológiai Közleményeket (valóban folyóirat!), melyben irodalomtörténeti és -elméleti, néprajzi, művelődéstörténeti és nyelvtudományi munkák jelentek meg. Többek között Tersánszky, Mészöly, Orbán, Bodor, Krasznahorkai, Nádas, Petri, Esterházy, Kertész stb. életművéről.

Sinkó Ervin kiadatlan művei mellett a JMMT kiadásában több nyelvészeti kötet is megjelent: Silling István: *Kapuszina! tájszótár* (1992, Újvidék: Asograf); Pataky András: *Baranya titkokat rejtő földrajzi nevei* (1992, Újvidék: Asograf); Molnár Csikós László: *Böngészések nyelvhasználatunk eszköztárában. Nyelvművelő írások* (1993, Újvidék, Verzál); Farkas Zsuzsanna: *Nyelvörökkel, nyelvörsegen. Integjük* (1994, Újvidék, Verzál Nyomda); Molnár Csikós László: *Névek és szavak nyomában* (2001, Szabadka, Grafoprodukt) és Katona Edit: *Nyelvművelés kisebbségben, tanulmányok a délvideki magyar nyelvhasználatról* (2003, Szabadka, Grafoprodukt).

Sinkó Ervin „*kiadatlan művei*” között inkább ide nem tartozó szép-irodalmiak vannak, csak a hagyatékból közölt *Magyar irodalom* (2004) című kötetet lehetne említeni, ha nem 1922 és 1966 közötti szövegeket tartalmazna.

A szekszárdi székhelyű Babits Kiadó gondozásában készül a XX. századi magyarság 15 kötetesre tervezett lexikona, amelynek vajdasági címszavait Balázs-Arth Valéria gyűjti és írja meg. A JMMT kiadta sorozatban a Jugoszláviai Magyar Exteriorika I–V köteteket: *Hírünk a világban. Jugoszláviai magyar exteriorika* [I.–V. kötetben], 1945–1990. *Az ország határain kívüli megjelent primer közlések s a jugoszláviai magyar szellemi élet külföldi recepciója. A vajdasági Magyar Tudományos Társaság adta ki Gulyás Gizella: Kortárs vajdasági magyar művészek lexikona c. művét* (2003). Legújabb kiadványként megjelent a *JÚ kiscsofa 2004 – Vajdasági magyar közéleti lexikon* (Hódi Éva – Hódi Sándor, A Széchenyi István Stratégiakutató és Fejlesztési Intézet kép- és adattára, Logos, 2005).

Biztos, hogy a készülő szekszárdi lexikon a legfontosabb forrásmű, adat- és címtár, amire hivatkozni kell??!

A *Hírünk a világban* című sorozatnak 2005 óta hatodik kötete is van!

Gulyás Gizella könyve megjelent, de a szerző sajtóközleményéből tudjuk, hogy csupán kamukötetről van szó, aminek néhány példányát a kiadó elszámolás céljából készítette el, különben hozzáférhetetlen.

Hódiék kötete mind a mai napig nem jelent meg!

A jugoszláviai magyar irodalmi lexikonnak, Bori Imre több kiadást megért Jugoszláviai magyar irodalomtörténetének, Kalapis Zoltán Életrajzi kalauzáának, az *Üzenet 1971–1997* és a *Híd 1976–2001* bibliográfiájának nincs helye ebben a felsorolásban!

2.3. Helytörténeti munkák, néprajz, népi vallásosság

2.4. Könyvek a kisebbségkutatások eredményeiről, anyanyelvű oktatásról

2.5. Egyéb humántudományok¹⁾

A fenti közcímek bekezdéseit azért kellene idézni, lássék, hogy keveri a szerző a tudományos jellegű/értékű és a tudományos dilettantizmusról tanúskodó munkákat, miközben sem véleményt, sem értékelést nem ad.

A számos észrevétel helyett csupán néhány gyors észrevétel a színháztörténeti vonatkozású bekezdéshez.

Az utóbbi évek színháztörténeti írásai közül Az újvidéki színház 30 éve (Forum, 2003); Káich Katalin: A becskerekeli magyar szíjátárszás története és repertoárja (2002, 2003), és az Írások a lélek... (2002, Forum, Újvidék) című esszé-kötet kell kiemelni. Gerold László színháztörténeti könyve mellé színházkritikát publikált 2005-ben „Itt állok a róna közepén” (Forum, Újvidék) címmel.

Kimaradt: 150 éves a színház épülete (2005), Barácius Zoltán több könyve (Mestermutatványok, 1992; Megkésztet rekviem, 1996; Néhány boldog óra, 2002; Ötgarasos színház, 2003; Az ördög cimborái, 2005), amelyek nem szigorúan vett tudományos munkák, de ha másutt előfordul(hat) Sóti János összeállítása, a Töröktopolyai kegyhely, Szöllősy Vágó László Népkör-története (Népünkkel - népünkért), Cs. Simon István szociográfiája (Monostor - 770), Mojzes Antal két kötete (Bajmok művelődési krónikája), a zentai atlétika ötven évét feldolgozó munka, akkor Barácius könyveiről sem kellene megfeleledkezni (ahogy számos egyéb művelődéstörténeti kiadványról sem, mint például a nagybecskerekeli Madách Amatőrszínház 50 évét bemutató kiadványról!).

Az Újvidéki Színház intézmény, tehát nagy Ú és nagy Sz. Nem „színtárszás történelme és repertoárja”, hanem története és repertórium!

Káich Katalin Írások a lélek útjairól című könyve nem tudományos munka!

Szerzőként nem értem, mit jelent, hogy „színháztörténeti könyve mellé színházkritikát publikált[am] 2005-ben „Itt állok a róna közepén...” [rónaközépen, ez Petőfi-idézet!!!, s nem róna közepén] címmel”? Melyik színháztörténeti könyv mellé, s mi az, hogy mellé? Tehát nem a (tévesen megnevezett) kötetben? Tudja a kedves szerző, mit tartalmaz ez a kötet, hány színházkritika van benne? S egyáltalán miféle fogalom a színházkritika? Netán színkritikára gondolt? Akkor miért nem azt írja?!

3.1. Tudományos folyóiratok

Tudományos/irodalmi folyóiratok jellegük és megjelenési éveik szerint²²

	Folyóirat neve	Megjelenési évek	Alapítója – a szerkesztőség székhelye	Tartalmi jellege
1	Lélek	1972	Szocialista Szövetség Vajdaság Választmány (Szabadka, majd Újvidék)	társadalomtudományi
2	Híd	1945	állami (Szabadka, majd átmozg. Újvidékre - Forum)	irodalmi, művészeti, társadalomtudományi
3	Löveg	1971	Szabadka képviselőtestülete (Szabadka: főkezdés)	irodalmi, művészeti, társadalomtudományi
4	Symposion	1993	Symposion Polgárok Egyesülete – Újvidék, az Új Symposion (1964-1992) utódja	Modern irodalom, kritika.
5	Bácsország	1998	szabadkai Népkör Magyar Kulturális Központ	Honismereti, történelmi
6	Új Kép	1996	Vajdaság Módszertani Központ Szabadka	Pedagógusok és szülők folyóirata
7	Tanulmányok Szarjé	1969	Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék	Nyelv- és irodalomtudomány
8	zEtna - Magazin a vulkán alatt	1999	zEtna Polgárok Egyesülete működési alapja a Dardás Gyula Múzeum- és Levéltárbanitok Közéleti Könyvtárával - Zenta	irodalmi
9	Aracs	2001	Aracs Társadalmi Szervezet, Szabadka	közéleti folyóirat - magántartóvizsgálatok, polemikák
10	Kilátó	1961	Magyar Szó napilap - Forum Újvidék	rett. kulturális, irodalmi-művészeti melléklet
11	Orbis	1996	Karizsa: Nőr Művészeti Műhely	könyvtári irodalmi, művészeti, művelődési

Ez a táblázat vezeti be a tudományos folyóiratokról írt részt, de egyfelől az irodalmi folyóiratokat is megnevezi, másfelől nem tartalmazza legrégebb, 1969-ben alapított, 1976 óta Hungarológiai Közleményekként megjelenő (tanszéki!) tudományos folyóiratot.

Néhány megjegyzés a táblázattal kapcsolatban:

- Mit jelent a „*megjelenési éveik*” szókapcsolat, talán alapítási évre gondolt a szerző?

- A Híd nem 1945-től, hanem 1934-től jelenik meg.

- Miféle tudományos jelleg, hogy az Új Kép „*Pedagógusok és szülők folyóirata*”?

- Mit keres a jegyzékben a pusztán irodalmi jellegűnek nevezett zEtna Magazin a vulkán alatt?

- Lehetne néhány keresztkérdést feltenni az Aracs, az Orbis vagy a Kilátó kapcsán is, mindenekelőtt a lapokat bemutató rövid ismertetőik alapján! S mert a tanszéki kiadványt, az Új-vidéki Műhelyt (1991) meg sem említi, nyilván nem tud róla, bár a Jugoszláviai magyar irodalmi lexikonban címszó.

- A táblázatot követően a szerző egy-egy bekezdésben ír mindegyik kiadványról, sajnos, egységes vezérelv nélkül, hevenyészve s következetlenül.

- A Létünk, a Symposion, az Üzenet esetében közli az eddigi főszerkesztőket is, a Híd esetében csak a mostani főszerkesztőt említi, Majtényit, Herceget, Majort, Papot, Ácsot, Bányait, Borit nem.

- Nem tud róla, hogy a Bácsország főszerkesztője 2005-től Virág Gábor?

- Nem tudja, hogy a Tanulmányok című évkönyvet, amit ismét folyóiratnak minősít, majd a következő magyartalan mondatban ezt írja róla: „1969 óta jelennek meg, mint évkönyvek” (sic!), 1995 óta Láncz Irén főszerkeszti.

- Megemlíti az eddig sehol sem szereplő Hungarológiai Közleményeket, de nem külön bekezdésben, hanem a Tanulmányokkal együtt. Arról nem szólva, hogy kétsornyit ír a HK-ról, a zEtnáról és folyóiratáról, a DNS-ről nyolcat, talán mert az utóbbi „*avantgardizmusával a vajdasági magyar irodalmi életben az utóbbi néhány évben nagy eseménynek számított?*” Jobb, ha erről egy szociológus nem nyilatkozik, aki különben is dolgozatának főcímében tudományos áttekintést ígért!

- Az Új Kép esetében azt is fontosnak tartja közölni, hogy hol nyomtatják, ki a műszaki szerkesztő, a kéziratgondozó, kik a szerkesztőbizottság tagjai, másutt még a szerkesztőket sem említi.

A vajdasági könyvkiadók megjelenésük évének sorrendjében²⁰ (válogatás)

Kiadó neve	Alapítási éve	Alapítói – a szerkesztőség székhelye	Állaga
1. Peten Könyvkiadó	1957	Alapít. Peten László és Norrdalgar Vilhjalfr. Ujvidék	Könyvkiadás évente 20-30 kiadvány
2. Duda Gula Mária és Levélárterók Kőm és Thurzó Lajos Helynévelődési Társaság	1961 és 1977		Hejőútélet, néprajz, szépirodalom, irodalmi kutatások
3. Gárfai – Szabadegyetem Kiadó	1969	Kétel magyarrodalmi előadás 1968 (Dár Zoltán), Szabadka	Néprajz, irodalom, életrajz-művelődés, hejőútélet, dokumentumkiadás, szépirodalom
4. Argus Könyvkiadó	1977 1991-és 2010	A Jéghegy Kiadóval szövetkezett. Technikai Dokumentáció és Kutató-egyetem Magyar Székhely, a szabadka, majd Ujvidék/szegedi központtal	Változó. Művelődési és tudomány kiadványok
5. Logos Grafika Műhely és a Sochiényi Szociológusok Intézetét	1993-és nyersza 1995-és kiadó	a Szabadka Pénzügyi Társaság Többlekiben	egyház, vajdasági vonatkozású művelődés- és hejőútélet, szociológia, társadalomtudomány
6. Agrarizáció Magyar Művelődési Társaság	1993	Civil művelődési egyesületekkel, Ujvidék	IMM! Helynévelődés, néprajz, művelődés- és hejőútélet, szépirodalom
7. Magyarokérvényes Társaság	1991	Civil tudományos műhely, Szabadka Az MTA kutatólaboron	ettől könyvkiadás 1-10 – közelebbi kutatás, szociológia, ökológia, nyelvészeti könyvek
8. Duda Könyv- és Lapkiadó	1993	a Munkásegylettel, köznevelési alapítvány művelődési előmozdítású központ, Kőrösi	Néprajz, hejőútélet, nyelv
9. Grafoprodukt Nyersza	1994	Magyarország (1992) és Kiadó (Dregy Károly), Sochiényi	Hejőútélet, néprajz, szociológia, szépirodalom
10. Bácsország	1996	szabadka Néprajz Magyar Művelődési Társaság	Bácsország Néprajz, hejőútélet, néprajz, Művelődés
11. Vajdaság Magyar Tudományos Társaság	1999	Civil tudományos műhely, Ujvidék	Real- és humanitástudomány művelés, jog, történelem, konferenciakötetek
12. Vajdaság Magyar Felsőoktatási Társaság	2001	Civil tudományos műhely, Ujvidék	Egyetemisták tudományos társaságja a VMDK-től
13. Argus Jagszárter Magyar Helynévelődési Civil Egyesület	2002	Civil szervezet, Ujvidék	Dokumentációs-művelődés, évkönyv

- A kiadókról készült áttekintést bevezető táblázatról:
- Ha másutt (pl. a zentai Dudás Gyula Múzeum..., a szabadkai Életjel, a tothfalusi Logos és Széchenyi Stratégiakutató Intézet [nem Széchenyi!!!], a JMMT, az MTT stb.) esetében feltüntetni azokat a területeket, melyekről kiadványokat jelentetnek meg, akkor a Forum esetében ezt miért mulasztja el. S mit jelent az, hogy „terjesztés”? A többi kiadó könyveit nem terjesztik?

Az egyes kiadókról készült alfejezetekről:

- Miért kell a Forum esetében felsorolni a szépirodalmi sorozatokat s a szerbre, illetve magyarra fordított szépirodalmi könyveket a tudományos könyvkiadást bemutató összefoglalóban?

- Toldi Éva nem volt a Forum Kiadó főszerkesztője, amint a szekszárdi kiadvány alapján a szerző állítja, igazgatója volt 1995-től 2001-ig, s azóta Bordás Győző vezeti az intézményt.

- Miért érdekes ebben a tanulmányban, hogy az utóbbi öt évben hány verseskötet és regény jelent meg a Forumnál? S miért csak az utóbbi öt évet említi? Nehéz lett volna Csáky S. Piroska bibliográfiájából megszámolni, 15 év alatt hány tudományos könyv jelent meg ennél a kiadónál, ha másfél évtized áttekintését kívánja a szerző nyújtani?

Miért kell csak a Forum esetében megjegyezni, milyen jellegű könyveket nem ad ki, ha a többi kiadó vonatkozásában ezt nem teszi?

- A JMMT-nek már nem Bálint Sándor az elnöke.

Miért csak a szöveges részben szerepel, s a táblázatban nem a Tartományi Tankönyvkiadó Intézet és a Rubikon Kiadó?

Mi értelme van megjegyezni, hogy a Rubikon azzal a „*céllal jött létre, hogy hiánypótló könyvritkaságokat jelentessen meg*”, ha cím szerint egyetlen könyvet sem nevez meg a szerző?

Felhasznált irodalom:

- Bori Imre: A jugoszláviai magyar irodalom története. Újvidék, Forum Könyvkiadó, 1998.
Csapó Julianna: A jugoszláviai magyar irodalom. Bibliográfiai füzetek 1–33. Újvidék, Magyar Tanszék – Forum Könyvkiadó, 1990–1999.
Csáky S. Piroska: Forum – bibliográfia. Újvidék, Forum, 2000.
Életjel Évkönyv 8. Szabadka, Szabadkai Szabadegyetem, 2005.
Hungarológiai Közlemények. Letünk. Üzenet. Híd
Gábrity Molnár Irén előadása az MTA szegedi nemzetközi konferenciáján, ISIRR–8, 2005. április 19–21, A határon túli tudományosság a Tisza-Maros-Körös régióban című szekción; Vajdasági tudományos eredmények – magyar szempontból (publikálására vár a Debreceni Szemle MTA DAB folyóiratában).
Gerold László: Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon (1918–2000). Újvidék, Forum, 2001.
Révai Új Lexikona. Szekszárd, Babits Kiadó, 2000–2005.
Honlapok: www.agspe.org.yu, www.zEtna.org.yu, www.ukp.org.yu, Tudományos társaságok: www.mtt.org.yu, www.vmt.org.yu, www.felkol.org.yu Akadémia: www.mta.hu, www.sanu.ac.yu, www.vanu.org.yu, Egyetemek: www.ns.ac.yu
10. Konzultált folyóiratok: Letünk – társadalomtudományi folyóirat, Híd, Üzenet, Új Szimposion.
11. Lapok: Magyar Szó, Híd Nap.

Megjegyzések:

- Csapó Julianna szerzőként csak az 1993-tól megjelenő Bibliográfiái füzeteket jegyzi, s nem a sorozat minden eddig megjelent számát, ahogy erre a tételből (1-33) következtetni lehet.
- Az Életjelnek miért csak a 8. Évkönyvét használta?
- Hogy használta fel a Hungarológiai Közleményeket, ha az egész tanulmányban szinte meg sem említi?
- Hogy kell érteni a „Konzultált folyóiratok” kifejezést?
- Miért csak a Létünk esetében nevezi meg a folyóirat jellegét, a Híd, az Üzenet, az Új Symposion említésekor nem? S lehet-e „konzultációról” beszélni, ha a folyóirat-táblázatban még cím szerint sem fordul elő az Új Symposion?
- Miért van a két utolsó tétel számozva, ha a többi nincs?

4 Ezjuttal kérek elnézést azoktól a szerzőktől, akik megérdemelték volna, hogy említést tegyek a könyvükről, de helyszűke, esetleg elemzősem időbeli korlátai miatt, sőt nem szándékosan, de felületességem okánál fogva kimaradtak.

Ebben viszont teljesen igaza van a szerzőnek: felületessége vitathatatlan.

*

- A *Jegyzetek* szinte mindegyik tétele kommentárt érdemelne, de csak a legkirívóbb esetet említem:

- A 9-es számú jegyzetben ez áll: „*A magyar tanszék kiadványai: Hungarológiai Közlemények, Létünk, Üzenet, Híd tanulmányok, valamint a Magyar Szó, Hét Nap cikkei*”. Bődület!!! A tanszék kiadványai a Hungarológiai Közlemények, a Tanulmányok és a Bibliográfiái füzetek. Tisztelt szerző, tessék megnézni a folyóiratok táblázatát néhány oldallal előbb, s látni fogja, milyen ökörséget ír a lábjegyzetben! S mi az, hogy a tanszék kiadványai a két lap cikkei?!!!

A (láb)jegyzet a tudományos munka szerves része. (Az egyetemen első éven tanítják!) Aki nem tud (láb)jegyzetelni, annak aligha lehet köze a tudományhoz.

Végezetül, amit talán már a bevezetőben is említeni kellett volna: GMI túl sokat ír, ne mondjam, kotyog, s túl keveset mond. Nem rendszerezi az anyagot, nem csoportosít, lényeges információkat nem közöl, az eredményekről érdemlegesen nem ír, többnyire csak felsorolja a számára ismert (?) munkákat, ami kétségtelenül fontos, de ezt bízzuk a bibliográfiára. Feltéve, ha a bibliográfia szakszerű, a válogatás érdemi, a bib-

liográfia készítője különbséget tud tenni a tudományos és áltudományos kiadványok között, s ha fontos műveket nem mellőz. Míg egyesektől (Burány Béla, Csapó Julianna stb.) mindent felvesz, még a szerkesztéseket is (Ribár Béla), mások (Bányai János, Bori Imre, Gerold László, Jung Károly, Penavin Olga stb.) munkásságát fölöttébb szelektíven mutatja be, vagy teljesen mellőzi (Láncz Irén, Molnár Csikós László, Rajsli Ilona, Szeli István stb.), ugyanakkor felveszi Németh István Ima tündérlakért (Tündérlakért!!) című, novellákat, vallomásokat tartalmazó szép, de ide egyáltalán nem illő kötetét.

Gábrity Molnár Irén tanulmánya és bibliográfiája miatt egy valóban reprezentatív kiadvány többi okos, szakszerű szövege mellett csak szégyenkezni tudunk, s tiltakozni, hogy a vajdasági magyar tudományosság nem olyan, amilyen a témában járatlan, a kérdésben érdemlegesen megszólalni képtelen, magyartalanul fogalmazó szerző „tanulmánya” mutatja. Vannak eredményeink, vannak tudósaink, s a szerző által preferált civil szervezeteknél (MTT, VMTT, VMFK) vannak jelentősebb tudományos műhelyeink.